

pitanja & odgovori

Autor:
Marija Mitić

KOLIKO JE HARMONIZOVANA DOMAĆA RAČUNOVODSTVENA REGULATIVA SA MEĐUNARODNOM PO PITANJU POSEBNE REZERVE?

Pitanje formiranja / izdvajanja posebne rezerve i njeno računovodstveno obuhvatanje već duže vreme je u žiži interesovanja bankarske i računovodstvene profesije. Ono proističe iz visokog stepena lokalne regulative i potrebe za harmonizacijom sa međunarodnom profesionalnom regulativom.

Očekivalo se da će usaglašavanje lokalne regulative uslediti uvođenjem međunarodnih instrumenata standardizacije u finansijsko izveštajni sistem zemlje. Reč je zapravo o postojanju obaveze banaka da primenjuju propisanu standardizovanu metodologiju za procenu ukupne izloženosti kreditnom riziku i obaveze formiranja rezervisanja za potencijalne gubitke.

Politike rezervisanja utiču, kako na finansijski tako i na prinosni položaj banke na tržištu, tako što je porast rezervisanja pokazatelj pogoršanja finansijskog položaja banke uz

jačanje sposobnosti banke, da apsorbuje gubitke.

Period strukturnih promena u privrednom okruženju nosi, po pravilu, porast svih rizika kojima su banke izložene u svom poslovanju. Otuda i težište regulative da se putem primene strožijih kriterijuma za procenu rizika primat daje jačanju pozicija banaka u pravcu očuvanja solventnosti i smanjenju tekućih profita i dividendi.

Visok stepen regulacije i uspostavljanja nadzora nad bankarskim poslovanjem, u cilju jačanja i očuvanja poverenja javnosti u bankarski sistem zemlje, poznaje i priznaje i validni računovodstveni sistem. Razlika je samo u računovodstvenoj kvalifikaciji izdvajanja iznosa za gubitke po kreditima i plasmanima. Naime, prema MRS 30 – Obelodanjivanja u finansijskim izveštajima banaka i sličnih finansijskih institucija, svako izdvajanje za gubitke po kreditima i plasmanima, uslovljeno

lokalnim zakonodavstvom, predstavlja prisvajanje neraspoređenog dobitka, a ne rashod perioda i ne obuhvata se prilikom utvrđivanja neto dobitka ili gubitka za period. Povećanje, ovih iznosa povećava prisvajanje neraspoređenog dobitka, a njihovo smanjenje povećava neraspoređenu dobit.

Od banke se može i zahtevati ili joj može biti dopušteno da izdvoji iznose za opšte bankarske rizike, uključujući i buduće gubitke ili druge nepredviđene rizike, **pored onih iznosa izdvojenih za gubitke po zajmovima i plasmanima koji su utvrđeni u skladu sa računovodstvenom politikom.**

Takvi iznosi za opšte bankarske rizike i potencijalne obaveze nisu kvalifikovani za priznavanje kao rezervisanje po osnovu MRS 37. Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva. Dakle, **banka priznaje i takve iznose kao raspodelu neraspoređene dobiti.** Ovo je neophodno da bi se izbeglo precenjivanje obaveza, potcenjivanje sredstava, iskazivanje neobelodanjenih potraživanja i ispravki vrednosti i mogućnost distorzija neto prihoda i sopstvenog kapitala.

Međutim, Odluka o kriterijumima za klasifikaciju bilansne aktive i vanbilansnih stavki prema stepenu naplativosti i visini posebne rezerve banaka i drugih finansijskih organizacija, **obavezuje** banke da rezerve za **identifikovane gubitke** formiraju na teret rashoda kao indirektni otpis plasmana po bilansnoj aktivni (opšta ispravka vrednosti) i rezervisanja za gubitke po vanbilansnoj aktivni, čime **se zapravo ograničava primena MRS i pojedinačnih računovodstvenih politika banaka.**

Računovodstvenu politiku usvaja banka, a ona se formuliše:

1. **preuzimanjem** pravila i procedura iz:
 - Okvira za prepremanje i prikazivanje finansijskih izveštaja
 - Međunarodnih standarda za finansijsko izveštavanje
 - Međunarodnih računovodstvenih standarda
 - Tumačenja stalnog komiteta
2. **izborom** zadatih pravila i procedura
 - postupaka (osnovni / dopušteni ili alternativni)
 - pravila

- metoda
3. **propisivanjem** svojih
 - postupaka
 - pravila
 - metoda

čiji je izbor okviren pomenutom regulativom.

Prema pomenutoj Odluci **rezervama za identifikovane gubitke** smatra se deo potraživanja klasifikovanih u kategorije B, V, G i D, koje se formiraju na teret rashoda u određenom procentu od potraživanja, i to kao zbir:

- 5% potraživanja klasifikovanih u kategoriju B,
- 25% potraživanja klasifikovanih u kategoriju V,
- 50% potraživanja klasifikovanih u kategoriju G, i
- 100% potraživanja klasifikovanih u kategoriju D.

Kvalitetno bilansiranje ovih pozicija zahteva harmonizaciju lokalne regulative sa međunarodnom profesionalnom regulativom.

Odluka takođe obavezuje da se formiraju i rezerve za **neidentifikovane** gubitke po bilansnim i vanbilansnim stavkama.

Bilansno iskazivanje rezervi za neidentifikovane gubitke koji se formiraju iz neraspoređene dobiti, je obaveza banaka da za potraživanja klasifikovane u kategoriju A izvrše formiranje rezervi u visini od 2% ili izuzetno u rasponu od 1% do 2% u skladu sa internim procedurama.

Formiranje ovih rezervi za opšte bankarske rizike ili neidentifikovane gubitke vrši se na teret neraspoređene dobiti.

Stručna računovodstvena javnost je, po ovom osnovu, već duže vremena imala mnogobrojna pitanja koja bi se mogla formulisati u sledećem:

1. Može li se vršiti raspoređivanje neraspoređene dobiti bez odluke skupštine akcionara banke?
2. Da li i kako se iskazuje nedostajući iznos rezervi za neidentifikovane gubitke ukoliko je iznos neraspoređene dobiti manji od utvrđenog iznosa ovih rezervi?
3. Da li se, po ovom osnovu, iskazuje gubitak ili se samo ova činjenica obelodanjuje u

Napomenama?

4. Iz kojih se izvora može pokriti nedostajući iznos rezervi?

Odgovori na ova pitanja i postupci koji iz njih proizilaze, glase:

1. Izdvajanje rezervi za opšte bankarske rizike proističe iz akta regulatornog tela nadležnog za prudencioni nadzor nad bankarskim sektorom zemlje, što je saglasno sa MRS 30, te je stoga nezavisno od Odluke Skupštine akcionara banke
2. Stručna računovodstvena javnost je bila jednoglasna u stavu da se po osnovu nedostajućeg iznosa rezervi ne može iskazati gubitak u trgovačkom bilansu. Utemeljenje ovog stava su svi standardi relevantni za sačinjavanje trgovačkog bilansa. Problem je prevaziđen Uputstvom o dopuni Uputstva o analitičkim računima u Kontnom okviru za banke i druge finansijske organizacije ("Sl. glasnik RS", br. 133/03, 4/04, 13/05 i 8/06)

kojim se za informacione potrebe uvodi četvorocifreni 8143 – nedostajući iznos rezervi iz dobiti za potencijalne gubitke, sa dugovnim saldima ukoliko se ne izvrši pokriće.

Nedostajući iznos rezervi pokriva se redosledom na:

- a) teret računa 8142 - druge rezerve iz dobiti,
- b) teret računa 817 - neraspoređena dobit ranijih godina,
- c) teret računa 818 - neraspoređena dobit tekuće godine,
- d) teret računa 8143 - za iznos nedostajućeg pokrića.

Ovim rešenjem usaglašen je samo deo problema koji proističe iz Odluke o kriterijumima za klasifikaciju bilansne aktive i vanbilansnih stavki prema stepenu naplativosti i visini posebne rezerve banaka i drugih finansijskih organizacija ("Sl. glasnik RS", br. 37/86, 129/04; 51 i 97/05).